

MŮŽE DOBROVOLNICTVÍ UŠKODIT? DOBROTURISTIKA

Tato aktivita vede účastníky k tomu, aby se zamysleli nad dopadem dobrovolnické činnosti a zvážili, jak mohou dobře míněné činy vést k nechtěným škodám. Na základě zkoumání řady scénářů účastníci hlouběji porozumí (ne) etickým praktikám dobrovolnictví a pochopí, proč dobrovolnictví nemůže být založeno pouze na dobrých úmyslech, ale vyžaduje kritické myšlení a znalosti.

KRÁTKÉ SHRNUTÍ

Prostřednictvím modelových situací, skupinových diskusí a reflektivního cvičení budou účastníci zkoumat možné škodlivé důsledky dobrovolnictví, zejména dobroturistiku, a rozvíjet vyváženější přístup založený na solidaritě a etických vztazích.

VĚK

16+

POČET ÚČASTNÍKŮ

8–20 (může být přizpůsobeno pro větší skupinu vytvořením menších diskuzních kroužků)

TRVÁNÍ

80 min

MATERIÁLY

1. Popisy modelových situací (vytištěné nebo promítnuté)
2. Papíry a propisky na poznámky

KROKY

KROK 1 (5 MIN)

Otevřete diskusi položením otázky - Dokážete si představit situaci, kdy by dobrovolnictví uškodilo? Pokud ano, jak?

KROK 2 (20 MIN)

Představte koncept dobroturistiky a jak je odlišná od jiných forem dobrovolnictví.

Dobroturistika (*voluntourism*), spojení slov "dobrovolník" (*volunteer*) a "turistika,"

Spočívá v účasti cestovatelů na krátkodobých projektech v zahraničí, jejichž cílem je přispět komunitám a zároveň mít cestovní a kulturní zážitky.

Ačkoli je dobrovolnictví často motivováno dobrými úmysly, může mít neúmyslně i negativní dopady. Například krátkodobé

dobrovolnictví v sirotčincích může u dětí vytvářet cykly připoutanosti a opuštěnosti, protože přechodní dobrovolníci narušují jejich stabilitu. Krátkodobé projekty také mohou přesunout pozornost od udržitelných, komunitou řízených snah k iniciativám závislým na donorech, což může spíše posílit závislost než posílit postavení komunit (Wearing & McGehee, 2013*). Etické problémy vznikají zejména v oblasti zdravotnické dobroturistiky, kde mohou neproškolení dobrovolníci narušit místní standardy zdravotní péče. Vzhledem k těmto možným problémům je třeba dobrovolnictví pečlivě zvážit a upřednostnit dlouhodobá řešení vedená komunitou před dočasnou pomocí a povrchní kulturní výměnou.

*Wearing, S., & McGehee, N. G. (2013). *Volunteer tourism: A review*. *Tourism Management*, 38, 120-130.

*Více materiálů o dobrovolnictví najdete v sekci Další informace.

Na úvod diskuse můžete účastníkům položit některé z následujících otázek:

- Co motivuje lidi, aby se zapojili do dobroturistiky?
- Určitě mají dobré úmysly. Co ještě přinářejí (perspektivy, domněnky). Jaké věci by podle vás mohli potřebovat zvážit a proč?
- V čem může mít dobrovolnictví v komunitě jiný dopad než dlouhodobá přítomnost např. komunitních pracovníků?
- Jaký přínos může mít dobrovolnictví pro dobrovolníka nebo pro komunitu? Pro koho je přínosem?
- Jaké jsou potenciální škody - zejména ty, které dobrovolníci zpočátku nemusí vidět?
- Je možné, aby dobrovolníci v takovém případě skutečně podporovali komunitu, v nichž tráví čas, a ne jim neúmyslně škodili?

Tato diskuse připraví půdu pro zkoumání možných škod v následujících krocích.

KROK 3 (20 MIN)

Rozdělte účastníky do skupin po 3-4. Dejte každé skupině asi tři modelové situace. Doporučte jim zapisovat si klíčové nápady pro pozdější sdílení.

- **Situace 1: Charitativní dary**
Charitativní organizace nabídne malé vesnici ve strukturálně znevýhodněném regionu

financování čistého vodovodního systému, ale pouze pokud bude souhlasit s přijetím určitého náboženského učení do svého vzdělávacího systému.

- **Situace 2: Podniková filantropie**
Velká korporátní společnost oznámí, že poskytne velký dar regionu postiženému katastrofou. Později však vyšlo najevo, že společnost v tomto regionu vykořisťuje místní pracovní sílu a dary využívá jako marketingový nástroj.
- **Situace 3: Pomoc při katastrofě**
Po přírodní katastrofě přijíždí mezinárodní humanitární organizace, aby poskytla jídlo a přístřeší. Vynechá místní humanitární organizace a vládu, protože předpokládá, že její zdroje a odborné znalosti jsou dokonalejší. V důsledku toho je narušeno místní úsilí a pomoc je distribuována neefektivně.
- **Situace 4: Fundraisingová kampaň**
Nezisková organizace vytvoří okázalou videokampaň na získání finančních prostředků pomocí záběrů hladovějících dětí a zchátralých domů. Tvrdí, že tím získá více darů z bohatých zemí.
- **Situace 5: Zdravotní dobrovolníci**
Skupina studentů medicíny z bohaté země se vydává do prostředí s nízkými zdroji, aby zde působili jako dobrovolníci. Přivezou s sebou spoustu peněz. Studenti však ještě nemají kvalifikaci, chybí jim znalosti místní kultury, jazyka a zdravotnických postupů. Aniž by se poradili s místními zdravotnickými pracovníky, začnou vytvářet vlastní zdravotnický projekt.
- **Situace 6: Řešení klimatických změn**
Skupina odborníků na klima je pozvána do pobřežní oblasti Globálního jihu, aby se zabývala dopady změny klimatu. Začnou zavádět své vlastní modely a opomíjejí spolupráci s místními komunitami, které žijí s klimatickými riziky po generace a mají vlastní strategie zvládnání založené na přizpůsobení se.
- **Situace 7: Dobrovolnictví s sirotčinci**
Skupina dobrovolníků navštíví sirotčinec v rámci krátkodobé dobrovolnické zkušenosti. Stráví čas hraním si s dětmi, fotografováním a zveřejňováním svých zážitků na sociálních sítích, aby zvýšili povědomí o této problematice. Nikdo z těchto dobrovolníků není vyškolen v péči o děti a jejich krátké návštěvy způsobují dětem, které zažily ztrátu a trauma, problémy s citovou vazbou.

Požádejte každou skupinu, aby přečetla a prodiskutovala přidělené modelové situace. U každé by měli postupně zvážit následující skutečnosti:

- Co se stalo v této situaci?
- Jaké ve vás vyvolává pocity, co jste cítili během čtení?
- Jaké předpoklady mají v této situaci dobrovolníci/odborníci/humanitární pracovníci /kampaně?
- Kde vidíte v této situaci sílu a jaký druh síhy?

KROK 4 (15 MIN)

Shromážděte všechny účastníky společně. Vyzvěte každou skupinu, aby sdílela své shrnutí a klíčové dojmy z jejich diskuze. Využijte následující otázky pro vedení meta-reflexe:

- Jaké byly společné předpoklady všech scénářů?
- Umíte si představit, že by dobrovolníci/odborníci/humanitární pracovníci/vedoucí kampaní v těchto situacích postupovali nebo se rozhodovali jinak? Proč/proč ne?
- Jak bychom mohli lépe porozumět kontextu a skutečným potřebám komunity, než se zapojíme?
- Jak zesílit hlasy místních komunit? Jak posílit zapojení komunit např. do definování a vedení dobrovolnických projektů?

KROK 5 (15 MIN)

Vyzvěte účastníky, aby se individuálně zamysleli nad svými vlastními zkušenostmi s dobrovolnictvím (pokud nějaké mají) nebo nad svou budoucí motivací k dobrovolnictví. Dejte jim 10 minut na to, aby v tichosti napsali nebo se zamysleli.

- Co mě motivuje k dobrovolnictví a jak by tyto motivace mohly ovlivnit způsob, jakým přistupuji k práci s komunitou na daném projektu?
- Co dalšího je důležité zvážit, pokud jde o dobrovolnické projekty v zahraničí? Nejen já jako potenciální dobrovolník, ale i ti, kteří projekty v zahraničí organizují? Na co by měli myslet?

Můžete se účastníků zeptat, zda se chtějí na závěr cvičení podělit o některé ze svých úvah.

KROK 6 (5 MIN)

Zakončete sezení tím, že požádáte účastníky, aby se zamysleli nad následujícím tématem:

- Změnilo toto cvičení váš pohled/přístup k dobrovolnictví a dobrovolnickým projektům?

DALŠÍ INFORMACE

- [Critical GCE: HEADS UP tool](#)
- [Hemispheric Institute: Community Activism](#)
- [The business of voluntourism: do western do-gooders actually do harm?](#)
- ['Orphanage Tourism' in Cambodia: When Residential Care Centres Become Tourist Attractions](#)
- [Volunteer tourism: A review](#)
- [The possible negative impacts of volunteer tourism](#)

ZDROJE

- E-Tick 2024 (Online Course on Ethical Communication) - Session "To Hell With Good Intentions".
- Wearing, S., & McGehee, N. G. (2013). *Volunteer tourism: A review*. *Tourism Management*, 38, 120-130.

